

Моделювання конструктора компетентнісного уроку словесності

21.11.2019

Підготувала Леся Гапон, PhD, методист

План

1. Типологія уроків словесності
2. Компетентнісно-діяльнісний, компетентнісно орієнтований, особистісно орієнтований урок
3. Конструктор компетентнісно-діяльнісних уроків

1. Типологія уроків словесності

Ієрархія засадничих документів

Модельна навчальна програма

Очікувані
результати
Перелік і
послідовність
тем

Розподіл тем
за кількістю
годин
Кількість
годин на тему

Типова освітня програма

Загальний обсяг
навчального
навантаження
Очікувані результати
навчання

**Рекомендовані
форми організації
освітнього процесу**
Вимоги до педагогів

Держстандарт

Загальні обов'язкові
результати навчання

Розподіл годин на
галузі

Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня

Накази МОНУ від 20.04.2018 № 405

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відеоуроки тощо.

Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня

Накази МОНУ від 20.04.2018 № 406

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відеоуроки, прес-конференції, ділові ігри тощо.

Типи класифікацій

- Класифікація уроків за дидактичною метою
- Класифікація уроків за типом літературознавчого матеріалу
- Класифікація уроків за центральним методом
- Класифікація уроків за рівнем інноваційності

КЛАСИФІКАЦІЯ УРОКІВ ЗА ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИМ МАТЕРІАЛОМ Г.Л.ТОКМАНЬ

Урок вивчення
життєпису
письменника

Урок огляду
творчості

Урок аналізу
епічного твору

Урок аналізу
драматичного твору

Урок аналізу
ліричного твору

Урок аналізу
міжродового твору

Урок засвоєння
теоретико-
літературного
поняття

Урок
опрацювання
літературно-
критичної статті

КЛАСИФІКАЦІЯ УРОКІВ ЗА ЦЕНТРАЛЬНИМ МЕТОДОМ Г.Л.ТОКМАНЬ

- Урок-лекція
- Урок-бесіда
- Урок-гра
- Урок самостійної роботи
- Урок творчого читання
- Репродуктивний урок
- Евристичний урок
- Дослідницький урок

КЛАСИФІКАЦІЯ УРОКІВ ЗА РІВНЕМ ІННОВАЦІЙНОСТІ

Г.Л.ТОКМАНЬ

ІНТЕГРАЛЬНІ

- урок блок
- бінарний урок
- інтегрований урок
- урок — психологічне (філософське, соціологічне, історичне) дослідження
- урок композиція

РОЛЬОВІ

- «урок-доля»
- «театр»
- «суд»
- «літературна кав'ярня»
- «літературний салон»
- «редакція»
- «прес-конференція»
- «я — учитель»

МИСТЕЦЬКІ

- урок-реквієм
- урок-концерт
- урок-драма
- урок-вернісаж
- урок-казка
- урок-пейзаж
- урок-портрет
- кіноурок
- собор муз

КЛАСИФІКАЦІЯ УРОКІВ ЗА РІВНЕМ ІННОВАЦІЙНОСТІ

Г.Л.ТОКМАНЬ

ЛІТЕРАТУРНІ МАНДРІВКИ

- урок — музейна екскурсія
- урок — мандрівка стежками письменника
- урок історичної епохи урок художнього світу твору

УРОКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

- академічні лекції
- семінари
- колоквіуми
- наукові конференції
- дискусії з літературознавчих питань

ІННОВАЦІЙНО- ТЕХНОЛОГІЧНІ УРОКИ

- евристичний
- сугестивний
- занурення
- опорних схем
- інтерактивний
- продуктивний
- проектний
- ейдетичний
- інші

УРОКИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ СТУДІЙ

біографічний, компаративний, міфологічний, структуральний, текстуальний, феміністичний, гендерний тощо

КЛАСИФІКАЦІЯ УРОКІВ ЗА ДИДАКТИЧНОЮ МЕТОЮ

**Г.Л.ТОКМАНЬ
Є.А.ПАСІЧНИК**

- урок засвоєння нових знань і розвитку на їх основі вмінь та навичок
- урок узагальнення і систематизації знань
- урок контролю знань, умінь і навичок
- комбінований урок
- урок сприймання твору мистецтва (Г.Л.Токмань)
- урок творчої діяльності (Г.Л.Токмань)

В.М.ЧАЙКА

- урок засвоєння нових знань
- урок формування і вдосконалення вмінь і навичок
- урок комплексного застосування знань, умінь і навичок
- урок узагальнення і систематизації знань
- урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок
- комбінований урок

КЛАСИФІКАЦІЯ УРОКІВ ЗА ДИДАКТИЧНОЮ МЕТОЮ

**Г.Л.ТОКМАНЬ
Є.А.ПАСІЧНИК**

- урок засвоєння нових знань і розвитку на їх основі вмінь та навичок
- урок узагальнення і систематизації знань
- урок контролю знань, умінь і навичок
- комбінований урок
- урок сприймання твору мистецтва (Г.Л.Токмань)
- урок творчої діяльності (Г.Л.Токмань)

В.М.ЧАЙКА

- урок засвоєння нових знань
- урок формування і вдосконалення вмінь і навичок
- урок комплексного застосування знань, умінь і навичок
- урок узагальнення і систематизації знань
- урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок
- комбінований урок

Типологія уроків у контексті сучасної лінгводидактики

М.Пентиліук. Український педагогічний журнал. 2015. № 2. С.65-77.

НАКАЗ МОН України №405,406 від 20.04.2018р.	М.ПЕНТИЛЮК ТИПОЛОГІЯ УРОКІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ
урок формування компетентностей	- урок засвоєння знань <i>урок / урок формування мовної і мовленнєвознавчої компетентності</i> - урок повторення, узагальнення і систематизації знань, умінь і навичок / <i>урок формування мовної та мовленнєвої компетентностей</i> - урок розвитку комунікативних умінь і навичок / <i>урок формування комунікативної компетентності</i>
урок розвитку компетентностей	урок формування знань, умінь і навичок / <i>урок удосконалення мовної і мовленнєвої компетентності</i>
урок перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей	урок контролю знань, умінь і навичок / <i>урок перевірки володіння усіма видами мовленнєвої діяльності</i>
урок корекції основних компетентностей	
комбінований урок	

НАКАЗ МОНУ №405,406 ВІД 20.04.2018 Р.	КЛАСИФІКАЦІЯ ЗА ДИДАКТИЧНОЮ МЕТОЮ Є.А. ПАСІЧНИК, Г.Л.ТОКМАНЬ	КЛАСИФІКАЦІЯ ЗА ДИДАКТИЧНОЮ МЕТОЮ ЧАЙКА В.М.
• урок формування компетентностей	• урок засвоєння нових знань і розвиток на їх основі вмінь і навичок	• урок засвоєння нових знань
• урок розвитку компетентностей	• урок засвоєння нових знань і розвиток на їх основі вмінь і навичок • урок узагальнення і систематизації знань	• урок формування і вдосконалення вмінь і навичок • урок комплексного застосування знань, умінь і навичок • урок узагальнення і систематизації знань
• урок перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей	• урок контролю знань, умінь і навичок	• урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок
• урок корекції основних компетентностей		• урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок
• комбінований урок	• комбінований урок	• комбінований урок

2. Компетентнісно-діяльнісний урок

Концептуальні підходи до конструювання змісту уроку згідно з Державним стандартом ЗСО

Компетентнісний підхід

- Досягнення результатів, яким ієрархічно підпорядковані ключові та загальнопредметна компетентності

Діяльнісний підхід

- Розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань з різних навчальних предметів, успішна адаптація людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти

Особистісно орієнтований

- Взаємодія і плідний розвиток особистості педагога та його учнів на основі рівності у спілкуванні та партнерстві

КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ УРОК ЛІТЕРАТУРИ -
це гнучка цілісна динамічна система взаємопов'язаних компонентів, змістових ліній, компетенцій і навчальних ситуацій (В.Шуляр)

ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ

- емоційно-ціннісна
- компаративна
- літературознавча
- культурологічна

НАСКРІЗНІ ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ

- екологічна безпека та сталий розвиток
- громадянська відповідальність
- здоров'я і безпека
- підприємливість та фінансова грамотність

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

спілкування державною мовою, спілкування іноземними мовами, математична компетентність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрову компетентність, уміння вчитися впродовж життя, ініціативність і підприємливість, соціальну та громадянську компетентності, обізнаність та самовираження у сфері культури, екологічну грамотність і здорове життя

Складові компетентнісно-діяльнісного уроку літератури (за В.Шуляром)

- 1) компетентнісно-діяльнісна навчальна ситуація
- 2) компетентнісно-діяльнісні прийоми
- 3) компетентнісно-діяльнісні методи літературної освіти
- 4) компетентнісно-діяльнісні засоби навчання/учіння в статичних і динамічних умовах
- 5) компетентнісно-діяльнісні способи організації особистісно зорієнтованих навчальних ситуацій під час читацької діяльності школярів
- 6) компетентнісно-діяльнісні режими здобуття літературно-мистецької інформації та здатність її адаптувати, використати в різних професійних і життєвих ситуаціях
- 7) компетентнісно-діяльнісні змістові лінії літературної освіти
- 8) набір компетенцій

Алгоритм побудови діяльнісно-компетентнісного уроку (за В.Шуляром)

- **Конкретизація загальної мети (цілі) уроку.** Визначення предметної і ключової (ключових) компетентностей до конкретного уроку
- **Поділ змісту теми на навчальні ситуації** залежно від його структури - теоретична інформація, знання способів діяльності, знання в дії або вміння тощо
- **Формулювання цільового завдання** до кожної навчальної ситуації.
- **Вибір методів навчання**, релевантних цільовим завданням за їхніми дидактичними функціями (засвоєння, формування, узагальнення) та змісту навчального матеріалу (теоретичний, емпіричний чи практичний)
- **Визначення форм організації навчальної діяльності учнів** (індивідуально-самостійна, парна, групова, загальнокласна, фронтальна чи оптимальне поєднання їх) адекватно до змісту та методів роботи
- **Окреслення очікуваного результату спільної діяльності** та врахування його під час вибору змісту, методів і форм роботи

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- пояснювально-ілюстративний
- читання, переказування, оповіді
- евристичний, дослідний, проблемний
- програмний, проектувальний, конструювання
- творчо-синтетичний
- моделінгово-аудіовізуальний

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

- індивідуально-самостійна
- парна
- групова
- загальнокласна
- фронтальна
- оптимальне поєднання їх

РЕЖИМИ НАВЧАННЯ

- «навчання мене будь-ким» - екстродія
- «навчаю самого себе» - інтродія
- «навчаю сам будь-кого» - інтраактивний
- «навчаємося у взаємодії» - інтерактивний

КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- проектні технології
- методи «змішаного навчання»
- інтерактивні методи (групове обговорення навчально-тематичних питань, дискусія, рольова гра «Діалог культур», «Займи позицію», «Зміни позицію»)
- кооперативне навчання
- дослідно-пошукові методи
- рольові та ділові ігри
- звернення до досвіду учнів

ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

- самооцінювання
- взаємооцінювання

ДІЯЛЬНІСНИЙ МЕТОД

- *метод навчання, коли дитина не отримує знання у готовому вигляді, а добуває їх самостійно в процесі власної навчально-пізнавальної діяльності.*

КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНІ РЕЖИМИ ЗДОБУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

- *опитування*
- *анкетування*
- *оголошення*
- *брошури*
- *кореспонденція*
- *назви на упаковках*
- *аудіо-візуальне сприймання телепрограми/фільми)*

3. Конструктор компетентнісно-діяльнісних уроків

Конструктор компетентнісно-діяльнісних уроків

- **Конструктор уроку** передбачає побудову заняття, де основою є інтегровані змістові лінії мовної освіти, які мають узгоджуватися з його темою, змістом, методичними засобами, набором компетенцій учня у відповідності до специфіки предмета.
- **Моделювання уроку** - це створення системи ситуацій навчально-пізнавальної діяльності учня на уроці відповідно до заданих цілей та очікуваних результатів.
- **Технологічна модель** - реально створена структура у вигляді таблиці, конспекту (або поширеного конспекту), що включає всі компоненти змісту уроку (теоретичний, практичний, методичний), відображає поля взаємопов'язаної діяльності вчителя-словесника й учня, відтворює послідовну співдіяльність і взаємодію всіх учасників навчального процесу, технологію його проведення

Етапи організаційних форм навчального процесу (за В.Шуляром)

1. **організація (ОКДП)** - організація компетентнісно-духовного простору читача
2. **вивчення (ВНІМ)** - вивчення нового інформативного літературно-мистецького матеріалу
3. **закріплення (ЗФНК)** - закріплення та формування навиків і читацьких компетенцій
4. **повторення (ПУСЗ)** - повторення, узагальнення й систематизація літературно-мистецьких знань та досвіду;
5. **контроль (РКУК)** - рефлексивний контроль набутих літературних умінь і сформованих компетенцій
6. **корекція (КДЕЧ)** - корекція навчальних літературно-мистецьких досягнень, духовно-естетичного світу Я-читача

Методична структура компетентісно орієнтованого уроку (Н.М.Бібік)

Етапи уроку	Вимоги	Засоби
1.Цілепокладання	Мету розробляють у співвідношенні з обов'язковими результатами навчання, які піддаються вимірюванню	Мета вербалізується, обґрунтовується важливість очікуваних результатів
2.Планування навчальної діяльності	Виявлення наявного життєвого досвіду учнів щодо навчальної теми.	Спільне з учнями обговорення способів досягнення результатів. Обговорення дій, розподіл ролей, стимулювання участі кожного в спільній роботі
3. Технологічний	Вибір методів і форм навчання, які відповідають меті і завданням уроку	Групові форми діяльності; зміни ролей у зімітованих життєвих ситуаціях, випробувальні дії
4. Контрольно-оцінювальний	Створення ситуацій успіху	Рефлексивні вправи Коригувальні дії, заохочення

Особистісно зорієнтований підхід як основа структури уроку (за С. Подмазіним)

1. **Етап орієнтації.** Мета - мотивація наступної діяльності. У
2. **Етап цілевизначення.** Мета - визначення особистісно-вагомих завдань наступної діяльності на уроці.
3. **Етап проектування.** Мета - залучення школярів до планування навчальної діяльності через попередню підготовку. Учитель, використовуючи випереджувальні завдання, повідомлення, реферати, наочні посібники, самостійні завдання, обговорює з учнями і складає план подальшої роботи.
4. **Етап організації виконання плану діяльності.** Мета - здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Педагог обирає оптимальні методи навчання. Школярі самостійно визначають завдання, способи виконання їх, варіанти і можливості закріплення та практичного застосування отриманих знань, вироблених умінь і навичок.
5. **Контрольно-оцінювальний етап.** Мета - залучення школярів до контролю за процесом і результатами пізнавальної діяльності. Учитель порівнює отримані на уроці результати із критеріями еталона (мети), оцінює кінцеві результати та процес навчання.

Конструктор уроку літератури(за В.Шуляром)

Тема, мета, тип уроку

ЕТАПИ УРОКУ	КДУ	НС за змістом навчального матеріалу	ЦІЛЬ НС	МЕТОДИ НАВЧАННЯ	ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ	ЗЛ	НЛ	КК
МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ	ОКДП							
ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ УРОКУ, З'ЯСУВАННЯ ОЧІКУВАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	ОКДП							
ПРЕЗЕНТАЦІЯ НЕОБХІДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	ВНІМ							
СИСТЕМА ЗАВДАНЬ	ЗФНК							
ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОБОТИ	РКУК							
ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ РОБОТИ	ПУСЗ							
КОРИГУВАННЯ УМІНЬ І НАВИЧОК	КДЕЧ							
ЗАВДАННЯ НА МАЙБУТНЄ								

Зразок ситуаційного структурування уроку

Перший урок за «Лісовою піснею» Лесі Українки можна побудувати як перебіг таких ситуацій:

- вірш Д. Павличка «Кожному (і собі) читачеві Лесі Українки»
- учнівські есе на тему «Улюблений вірш Лесі Українки»
- слово вчителя про історію написання драми
- учнівське повідомлення про міфи Полісся
- читання за ролями прологу
- інсценування першої зустрічі Лукаша і Мавки
- домашнє завдання — прочитати твір до кінця
- теоретико-літературна евристична бесіда з визначення жанрової природи твору.

План уроку може бути й іншим, наприклад починатися з проблемної ситуації: знайти у віршах Лесі Українки елементи драми.

Рекомендована література

- Бібік Н.М. Ознаки компетентісно орієнтованого уроку з предмета «Я у світі» // Вчитель початкової школи. 2016.
- Глазова О. Робота вчителя-словесника в контексті реформування повної загальної середньої освіти.
- Пономарьова. Сучасний урок української мови: компетентісно орієнтовані цілі і структура.
- Смагіна Т. Теоретичні та практичні основи конструювання компетентісного уроку // Вісник Житомирського державного університету. 2012.
- Угніч Р. Теорія і практика моделювання компетентішого уроку // Дивослово. 2018.
- Шуляр В.І. Урок рефлексивно-корективного контролю знань, норм і цінностей із літератури: за імперативами Н.Волошиної // Педагогічна освіта і практика. 2014.

•

Рекомендована література

- **Волошина Н. Й.** Наукові основи методики літератури. Київ, 2002.
- **Градовський А.** Вивчення української літератури у взаємозв'язках із зарубіжною. Київ, 1994.
- **Клименко Ж.** Взаємопов'язане вивчення зарубіжної та української літератур у 5-8 класах загальноосвітньої школи. Київ, 1999.
- **Пасічник Є.А.** Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах. Київ, 2000.
- **Снєгірьова В.** Вивчення української літератури у взаємозв'язках із зарубіжною у 5-11 класах загальноосвітньої школи (на матеріалі творів малої літературної форми). Київ, 1999.
- **Токмань Г.Л.** Методика навчання української літератури в середній школі. Київ, 2013.
- **Шуляр В. І.** Сучасний урок української літератури : теорія, методика, технологія. Іліон, 2012.